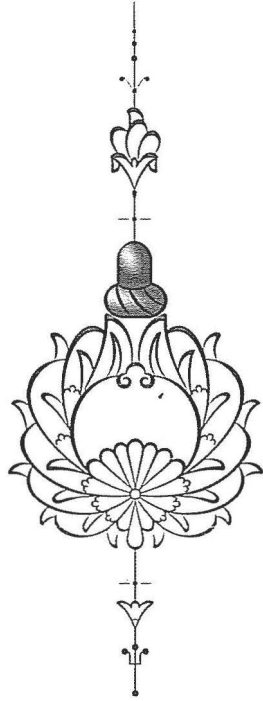

MEVLÂNA OCAĞI

Mevlâna Ocağı

Editör:

Prof. Dr. Mehmet Bayyigit

•

Editör Yardımcıları:

Doç. Dr. Ahmet Çaycı - Dr. Naci Bakırcı

•

Tasarım:

Harun Yıldız

•

Düzelti:

İbrahim Demirci

•

Fotoğraf:

Hadiye Cangökçe Esen

•

Desen:

Zeliha Yıldız

•

Baskı:

Erman Ofset

•

Cilt:

Özgü Ciltevi

•

ISBN 978-6644-116-36-7

Kombassan Vakfı © 2007

Bu eserin bütün hakları Kombassan Vakfı'na aittir.

Yazılı izin alınmadan ıktibas yapılamaz.

Herhangi bir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz.

Semâ: Arşa Kanat Çırpanların Aşkı

Mustafa Çıpan *

*Döndükçe, etekler yelpâzenir
Döndükçe, gönülde aşk tazelenir*

“Semâ, diri kişilerin canlarına rahattır, huzurdur; canında can olan bilir bunu. Semâ, gönüller alan Sevgiliyle buluşmak içindir. Yüzlerini kibleye dönmüş kişiler bu dünyada da semâdadır, o dünyâda da.”

“Âlimler, peygamberlerin vârisleridir” hadisinin sırrına mazhar olan, “Peygamberimizin yolu yordamı aşktır. Biz aşktan doğmuşuz. Aşk anamızdır bizim.” diye seslenen Hz.Mevlâna , “Bende benimle ilgili bir şey bırakmadı.” dediği aşkın gerçek hürriyet olduğunu idrâk eden bir aşk sultanıdır.

Mayası aşkla yoğrulan insan, yüzyıllardır bizim topraklarımızdan akararak bütün bir insanlığı kucaklayan, onlara âb-ı hayât sunan bu aşk ve nur sebilinden içmekte (ırmağında yıkanmakta), beşer olmanın zaaf ve ihtiraslarından arınmaktadır.

Onun öğretileri üzerine oğlu Sultan Veled tarafından müesseleştirilen Mevlevîliğin merkezi Konya’dır. O aşk ve tevekkül menba’ı Konya ki; orada zamân ve mekân gönle sultân, derde dermân Hz. Mevlâna ile dolar; yapraklarında gül nefesi hissedilir; rûzgârlarında ney sesi işitilir.

Başta Anadolu olmak üzere Balkanlar, Kıbrıs, Arabistan Yarımadası ve Kuzey Afrika’yı içine alan büyük bir coğrafyada gelişerek kalıcı tesirler bırakan; muhib ve müntesibleri arasına aldığı pek çok devlet adamı, âlim ve sanatkârla sayısız ilim ve san’at eserinin vücut bulmasını sağlayan Mevlevîlik, İslâm Medeniyetini hakkıyla temsil etmiştir.

Bu temsilin en mühim unsurlarından biri; aklî, imânî ve estetik özellikleri itibariyle akl-ı selîme, kalb-i selîme ve zevk-i selîme hitâb eden “Semâ”dır.

* Yrd. Doç. Dr., Selçuk Üniversitesi, Devlet Konservatuarı Öğretim Üyesi

Daha çok "Semâ" adıyla şöhret bulan "Mevlevî Âyîni"nin resmî ismi "Mukâbele-i Şerîf"tir. "Mukâbele" kelimesi; karşılama, karşılık verme gibi anlamlara gelmesi ve semâ'a katılanların birbirlerinin yüzlerine bakmaları ve gözlerindeki ilahî zuhûru takdîs etmeleri sebebiyle tören ismi için tercih edilmiş olmalıdır.

İşitmek anlamına gelen semâ, tasavvufî bir terim olarak, mûsîkî nağmelerini işitmek suretiyle vecde gelip dönmeye denir. Yakın söylenişli kelimenin gökyüzü anlamı da düşünülürse, bir Mevlevî Âyîninde şiirin ve mûsîkînin işitilmesi, dönülmesi ve âdetâ gökyüzüne ağılmasıyla bu üç anlam birleşir.

Mevlevîlerin daha ziyade "Semâ" adını verdikleri âyinlere, Kâdirîler "Devrân", Rifâî ve Sa'dîler "Zîkr-i Kıyâm", Halvetîler "Darb-ı Esmâ" ve Nakşibendîler de "Hatm-i Hâcegân" derler ve hepsinin kendilerine mahsus icrâ usûlleri vardır.

Semâ, mevlevîhânelerin "semâhâne" adı verilen bölümlerinde icrâ edilir. Semâhâne, kâinâtı sembolize eden dâirevî Meydân-ı Şerîf, âyîni icrâ edecek olan mutribân için Mutribhâne, Mesnevîhan Kürsüsü, Mihrab ve etrafı parmaklıklarla çevrili ziyaretçi yeri bölümlerinden meydana gelir.

Semâ usûllerinde Şems'e uyan ve Şems'ten sonra semâ'a râğbet eden Hz. Mevlâna için Selâhaddin Zerkûb'un dükkanındaki kuyumcuların çekiç darbeleri, değirmenin çarkını döndüren suyun nağmeleri semâ'a başlamasına yeterdi. O, çarkın "Subbûh ve Kuddûs" (noksanlık ve kusurdan münezzeh olma) dediğini duyarak; "Gönül buğdaya benzer, bizse değirmen mesâbesindeyiz; değirmen, bu dönüş niçin, nerden bilecek? diyordu. Semâ esnasında gazeller, rubâîler söyleyen, coşkunu belirten na'ralar atan, vecde geldiğinde veya birisi, tilâvet secdesini muhtevî âyeti okuduğunda secde eden Hz. Mevlâna'nın ifadesiyle; "Semâda secde etmek, kulluk makâmını idrâke; birisini semâ'a teşvik etmek de rahmeti yaymaya delildir." Zira, keşfetmeye imkân sağlayan semâda maksat, hoş nağmeler dinlemek değil, "ilâhî bir ilham" yakalamaktır.

Mutribân

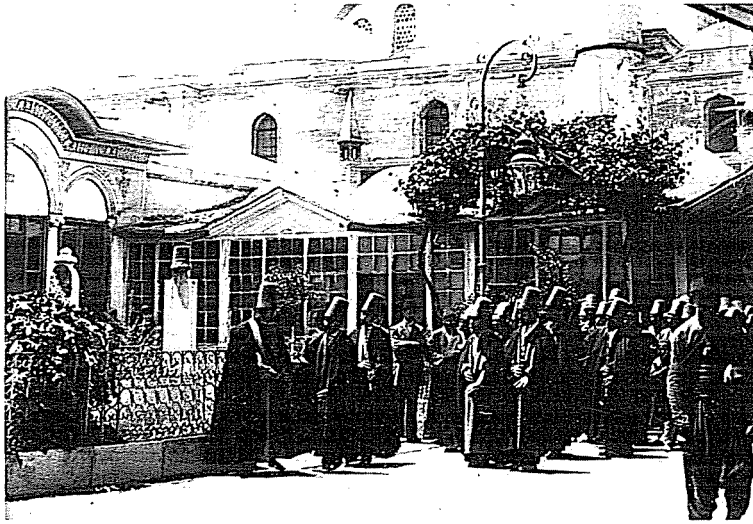
Muhtelif Mevlevîhânelerin belirli mukâbele günleri olup, Konya'daki mukâbele Cuma günleri yapıldı. Bu belirli günler dışında "İhyâ Geceleri" denilen bayram ve kandil geceleriyle hilâfet merasimlerinde de mukâbele, yani semâ icra edilirdi.

Sultan Veled ve Ulu Ârif Çelebi zamanında da Hz. Mevlâna'nın semâ'ı gibi belli bir tertibe bağlı olmadan coşkunlukla semâ edilmiş; Cuma namazlarından sonra Hz. Mevlâna'yı anma maksadıyla yapılan toplantıların düzenli bir hâle getirilmesi arzusu, âyinle ilgili temel prensiplerin oluşmasını sağlamıştır. Âyîn, önce Hz. Mevlâna'nın torununun torunu Pîr Âdil Çelebi (v.1460); sonra da Pîr Hüseyn Çelebi (v.1666) tarafından bugünkü şekil ve tertibine konulmuştur.

Bu tertîbe göre namaz, Mesnevî dersi ve âyîn-i şerîf eşliğinde semâ bölümlerinden oluşan Mukâbele-i şerîf şöyle icrâ edilirdi:

Meydancı Dede, mukabele günü veya gecesi, semâhânede yere ters olarak yayılı duran kırmızı şeyh postunu sol omzuna koyup şeyh dairesine giderek semâ için izin talep eder. Şeyh'in "Ey-vallâh" diyerek izin vermesi üzerine, dervişlerin duyabileceği bir sesle ve özel bir ezgiyle "Abdeste ve tennûreye salâ!" diye seslenir ve postu götürüp semâhâneye usûlünce serer. Dervişler, usûle uygun tarzda tennûre, elifi nemed, destegül, hırka ve sikkeden oluşan semâ kıyafetlerini giyerler. Sonra ezan okunur.

Meydancı Dedenin "Buyrun Yâ Hû" hitâbı ile davet edilen dervişler ve diğerleri birer birer baş keserek selâm verip, sağ ayakla eşiğe basmadan semâhâneye girerler; görev rütbeleri ve kıdemlerine göre yerlerine geçerek ayakta beklerler. Mûsikî icrâ edecek olan Mutrib Heyeti de meydana girmeden, kapıda niyâz edip mutribhânede yerini alır. Herkes "niyâz vaziyeti"nde durur. Niyâz, yani selâm vaziyeti, Allâh lâfz-ı Celâlinin ilk harfi olan elifi sembolize etmek suretiyle Cenâb-ı Hakk'ın varlığını ve birliğini ifade etmenin yanında derviş için bir acziyet, tevâzû ve tazarrû göstergesidir. Mevlevî dergâhında niyâza durmaktan hoşnud olan ve bir anlamda eflâke nâz etmeye hak kazanan ümitvar derviş, bu yolla cömertlik hazînesinin kilidini elde eder.

Dergâhtaki dervişler

Dergâh-ı Mevlevîde niyâz ile hâk olan

Eflâke nâz iderse yeridür yeri yeri

Câmîdeki usûlle kılınan namazdan sonra, Mesnevîhân tarafından Mesnevî şerhi yapılır, akabinde Şeyh, post duâsı okur.

1950'lerden bu yana gerçekleştirilen Mevlâna İhtifallerinde ve diğer icralarda Mesnevî şerhinden sonraki safha olan semâzenlerin ve şeyhin meydana girişiyle başlayan son bölüm icra edilmektedir.

Semâzenler ve mutrib heyeti yerini aldıktan sonra Şeyh Efendi, başında destarlı sikke, hırkasının kollarını giymiş ve ellerini önüne kavuşturmuş olduğu halde Semâhâne kapısından sağ ayağını atarak meydana girer ve ayak mühürleyip baş keser. Semâhâne ve mutribdakiler de aynı anda baş keserek mukabelede bulunurlar. Şeyh ağır adımlarla sadece kendisinin basmaya yetkili olduğu ve hakikate giden en kısa yolu temsil eden, adına da "hatt-ı istivâ" denilen, kapı ile post arasındaki düz çizgiden gelir, kırmızı posta niyâz ederek besmele ve duâ ile kuyruk tarafından girer.

Meydân-ı şerîfi semâzenlerle birlikte selâmlar. Postuna oturur, dervişler de diz çöküp otururlar ve hep beraber yeri öperler. Bu öpüş, feyz kaynağı olan zemini teb-cil maksadıyla yapılır.

Şeyhin postu, vuslat, zuhur ve tecellî ifade eden; Hz. Mevlâna'nın Hakk'a kavuşma anı gurub vaktinin rengi olan kırmızı (kızıl)'dır.

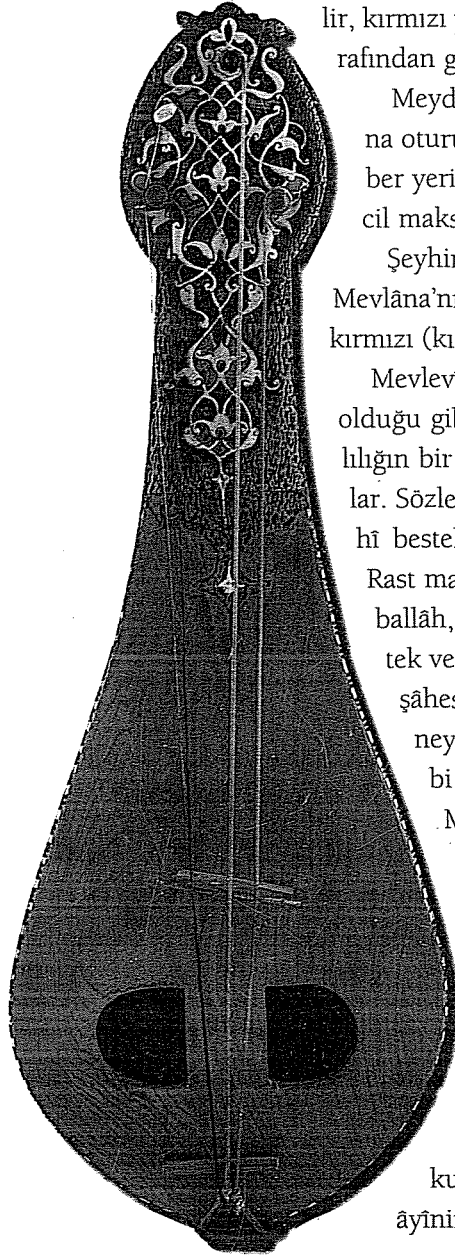
Mevlevî âyini de, diğer bütün tarikatlerin ayinlerinde olduğu gibi, Hz. Peygamber'e duyulan sevgi, saygı ve bağlılığın bir ifadesi olmak üzere okunan na't (övgü) ile başlar. Sözleri Hz. Mevlâna'ya âit olup, Türk müzikisinin dâhî bestekârlarından Buhûrîzâde Mustafa İtrî tarafından Rast makamında bestelenen ve çok beğenilen "Yâ Habîballâh, Resûl-i Hâlık-ı yektâ tûyî" (Ey Allâh'ın sevgilisi, tek ve eşsiz yaratıcının elçisi sensin) mısraıyla başlayan şâheser, na'thân tarafından okunur. Bu na'tin, âyinde ney taksiminden önce okunması, Abdülhalim Çelebi veya II. Bostan Çelebi tarafından bir Çelebilik Makâmı tavsiyesi olarak bütün Mevlevîhânelere bildirilmiştir.

Na't, âh etmek, nara atmak, iç çekmek gibi zâhirî belirtiler gösterilmeden; huşû içinde, gözler kapalı ve hiç ses çıkarılmadan dinlenir.

Na't bittikten sonra, neyzenbaşı veya görevlendireceği bir neyzen tarafından baş taksim icrâ olunur.

Baş taksimin ardından, hiç ara verilmeden, kudümzenbaşının kudüme birkaç kez vurmasıyla, âyinin icrâ edileceği makamdan Devr-i kebîr usûlün-

Mevlâna Müzesinde sergilenen Mirat Ustaoglu'na ait kemençe

de bestelenmiş olan peşrev başlar. İlk zahmede şeyh ve semâhâ-
nedekiler hep birden, içlerinden “Allah” diyerek ellerini kuvvet-
lice yere vurup vecd ile ayağa kalkarlar. Bu vuruşa “Darb-ı Celâ-
lî” yani “İsm-i Celâl” (Allah) aşkına vuruş denir. Celâlî sözünde
Hz. Mevlâna 'ya da telmih vardır.

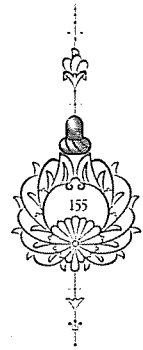
Peşrev çalınırken, şeyh, arkasını semâhaneye çevirmeden sa-
ğa döner ve iç tarafa doğru yürümeye başlar. (Devir de dönüş de
sağdan soladır.) Sağ ayağını atıp, sol ayağını parmak uçlarını ye-
re basarak ve biraz durarak, sonra sol ayağını atıp sağ ayağını ge-
ne aynı tarzda basarak ve peşrevin temposuna uyumlu bir şe-
kilde, içinden, kelime-i tevhidi söyleyerek yürür.

Şeyh, posttan üç adım uzaklaşınca arkasındaki posta
yakın bir yerde durup ayağını mühürler, baş keser ve
hatt-ı istivâya basmadan sağ ayağını postun önünden
öbür yana atar, sol ayağını da attıktan sonra posta arka
çevirmemek üzere döner, ayağını mühürleyip durur.
Arkasındaki, postun önüne gelir. Karşı karşıya gelmiş
olan iki can (semâzen) birbirlerinin yüzlerine ve bil-
hassa gözleriyle kaşlarının aralarına bakarlar. Sonra
hırkalarının içinden sağ ellerini, kalplerinin üzerlerine
koyup ayakları mühürlü olarak baş keserek “cemâl-ce-
mâle” niyâz ederler.

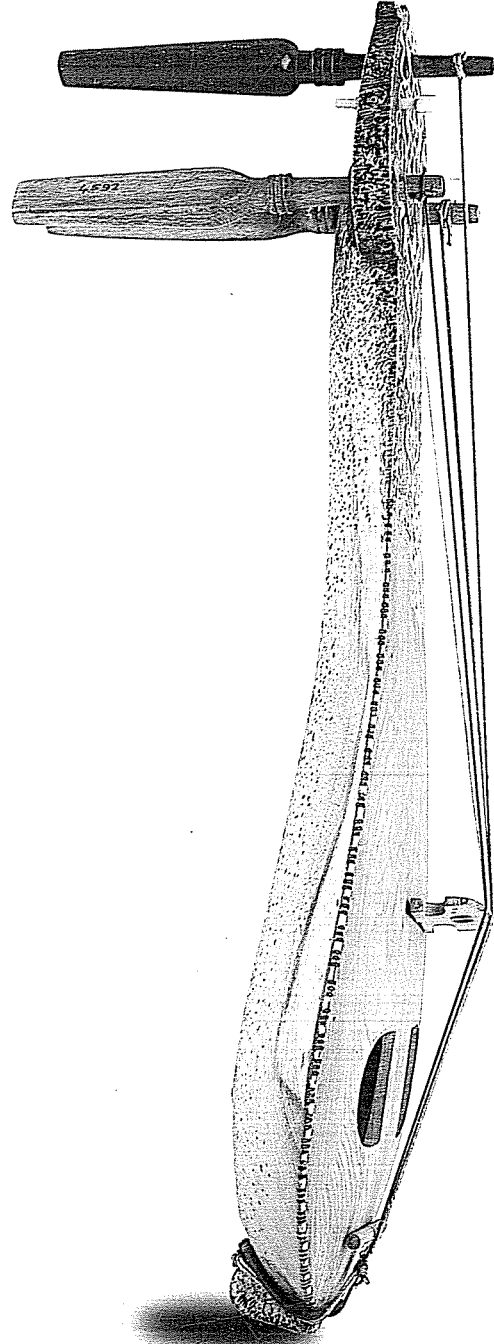
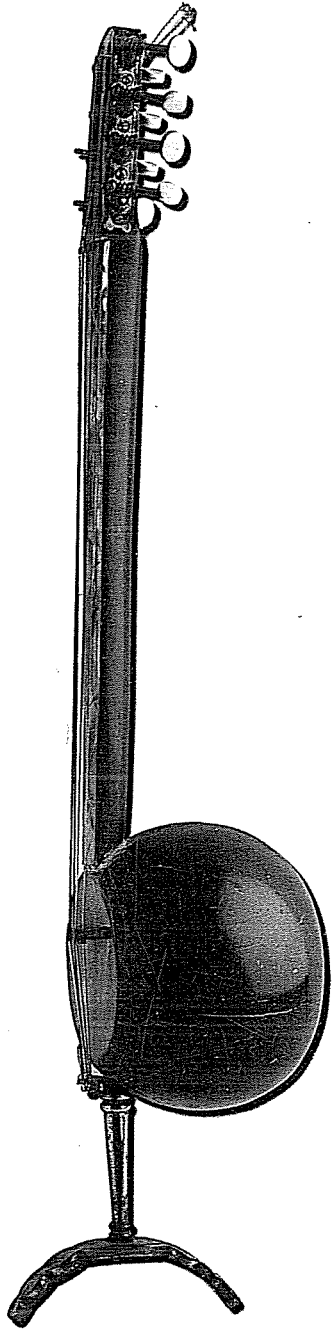
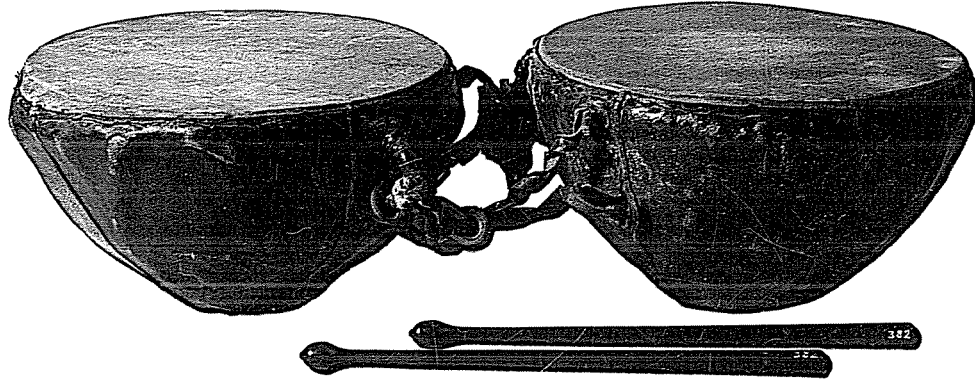
İnsandaki İlahî nefhayı, Mutlak Varlık'ın kemâl zuhurunu
takdis etmiş olurlar. Tevazûu en açık şekilde ifade eden bu
hareket, aslında birbirinin gönül kıblesine secdeye varıştır.
Şeyh önde olduğu halde semâzenlerin ardı ardına ve bir sıra
halinde, peşreve ayak uydurarak ve sessiz bir şekilde içlerin-
den “Allâh” İsm-i Celâlini zikrederek yavaş yavaş yürüme-
leriyle Sultan Veled'in içtihadı olan ve adına nisbetle
anılan “Devr-i Veleddi” başlamış olur.

Şeyhin kırmızı postunun önüne gelen, posta
ve hatt-ı istivâya basmamak ve arkasını semâhâ-
neye dönmemek şartıyla karşı tarafa geçerken ge-
riye döner. Arkadan gelen, postun öbür tarafında
durur. Sonra postun solundaki yine semâhâneye
arka çevirmeden döner ve yürür. Arkasındaki aynı
tarzda onun yerini alır, kendisinden sonrakiyle ni-
yazlaşır. Şeyh postun cepheye nazaran sağına
gelince durur; kıdemce en yeni olan nev-niyaz
karşısındadır. Böylece yolun mümessiliyle,
genç nev-niyazın birbirlerine baş kesmesiyle
birinci devir tamamlanır. Diğer iki devir de
aynı usûle uygun olarak icrâ edilir.

Son dönüşte şeyh, postuna geçip duracağı
için, üçüncü dönüşte en sondaki semâzen şey-
hin postunun karşı tarafına geçer ve şeyhi bekle-
meden baş kesip döner ve yürür. “Devr-i Veleddi”nin

Mevlâna Müzesinde sergilenen bir Sine Keman (19. yüzyıl)

Mevlâna Müzesinde sergilenen eski bir kudüm ve kemençe örnekleri

Sema eden bir semazen

sonuna beş altı adım kala peşrev durur, bu husus birkaç kudüm darbesiyle işaret olunur ve şeyh posta gelinceye kadar küçük bir taksim yapılır. Herkes yerini aldıktan sonra posta geçen şeyh, semâzenlere karşı dönerek, içinden “Gerçek varlığınızın çevresinde dönün; kabiliyetinize, yaratılışınıza uyun, itaat edip amelde bulunun.” sözünü söyler ve semâhaneye doğru baş keser. Semâzenler de onunla birlikte hep beraber oldukları yerde baş keserler.

“Devr-i Veledî”de icrâ olunan üç devir, “İlme’l-yakîn, Ayne’l-yakîn ve Hakka’l-yakîn”i; yani okuyarak, görerek ve olarak öğrenme safhalarını temsil eder. Bu manevî yolculuğun, ancak bir rehberin nezaretinde yapılabileceğini göstermesi bakımından da manidardır. Devr-i Veledî’de, öndekiyle mesafeyi koruyarak, aynı edâ ile ve aynı zamanda adım atarak yürümek büyük bir zarafet timsalidir ve maharet ister. Asıl mukabele de budur. Mûsikîye âşına olan, Mevlevî zarafetini temsil edecek kudreti gösteren, usûle göre pek güzel ve zarif bir şekilde yürür.

Mestâne edâ nâz u revîş Mevleviyâne

Bir mevhibedir dâd-ı Hudâ Mevleviyâne

beyti âdetâ bunun için söylenmiş olmalıdır.

Âyîn okunmaya başlanınca, semâzenbaşı müstesna, diğer semâzenler hırkalarını sağ elleriyle ve parmak uçlarıyla yakasından tutup görüşerek zarif bir tavırla yere bırakırlar. Tercihen siyah, ya da koyu renk kumaştan yapılan hırka, kabri; keçe rengindeki sikke de mezar taşını temsil eder.

Mevlâna ihtifallerine katılan saz heyetinden bir görünüm

Şeyh, postunda eğilip baş keser. Hepsi baş keserler.

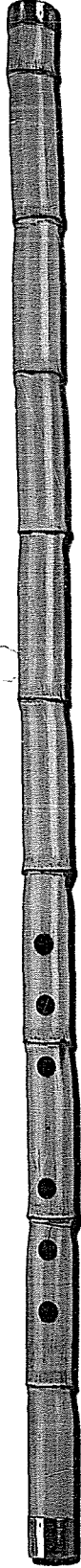
Kolları giymiş olarak sırtında hırkası bulunan semâzenbaşı yürüyüp şeyhin önüne gelir, baş kesip elini öper. O sırada şeyh de eğilip onun sikkelerini öpmek suretiyle semâzenbaşına niyaz etmiş olur. Bu sırada şeyh ve semâzenbaşıyla beraber, diğer semâzenler de oldukları yerlerde niyaz ederler.

Semâzenbaşı şeyhin karşısında ve biraz sağda durur. Semâ'a destur alma selâmından sonra sırayla gelip aynı tarzda niyaz edip elini öptükleri şeyhin, sikkelerini öpmesiyle izin almış olan semâzenler, yavaş yavaş kollarını omuzlarından göğüslerine doğru sıyrarak dairevî bir hareketle indirir ve ellerini çapraz vaziyetten kurtarıp yanlarına getirir, tekrar yukarıya doğru hareketlenir ve sikkelyi de meshederek semâ'a kanat açarlar.

Şeyh Efendi destârlı sikke, semâzenler ise dal sikke giyerler. Hz. Mevlâna soyundan gelen zâtlar ve mesnevîhânlar da destar sararlar. Şeyh efendi'nin destârının ucundan sol tarafa doğru sarkan taylesan ise akılla aşk arasındaki ilgiyi sembolize eder ki bu aynı zamanda akılsızlarla aşksızlardan derviş olamayacağını ifade eder.

Derviş semâzenler, hırkalarını çıkararak, kelimeyi oluşturan dal, râ, vav, ye, şın harflerinin sembolize ettiği "dünya, riya, varlık, yalan ve şehvet"ten; yani insanı Allah'tan uzaklaştıran her şey anlamına gelen mâsivâdan soyunurlar ve mânevî âleme doğacakları tennûreleriyle niyaza dururlar. Tennûrenin beyazlığı, Peygamber Efendimizin sünnet-i seniyyelerine uymak bakımından temizliğin ve sâfiyetin sembolü olmak üzere değerlendirilir ve

kefeni sembolize eder. Bu kıyafet özellikleriyle semâzenler, ölmeden evvel ölme sırrına ererek, uhrevî âleme doğmaya hazır olduklarını ifade ederler.

Semâ'nın dört selâmı, kişinin manevî yolculuğunda katetmesi gereken dört merhale olan; şeriat, tarikat, hakikat ve marifet mertebelerini temsil eder.

Ehl-i tevhîd olmak istersen sivâya meyli kes

Aç gözün merdâne bak Allâh bes, bâkî heves

Başını mahzunca sağ tarafa eğerek gözün kalbe nazar etmesini sağlayan semâzen, İçten "Allâh" (İsm-i Celâl) çekerek öte-lerdeki hakîkatlere açılırcasına semâ eder. Yani semâzen, ilâhî rahmeti murâd eden sağ elini avcu açık bir şekilde yukarı kaldırır; ihsan edilen rahmeti ve feyzi ise sol eliyle halka dağıtır. Müridlere, erenlere ve ariflere isnad edilen semâda, gayb âleminin aşk pervaneleri olan semâzenlerin tennûreleri açılmaya başlar.

Son dönem Mevlevî zariflerinden Mithat Bahârî Beytur'un deyişiyle:

Sanma beyhûde döner vecde gelen âşıklar

Mest-i cânân olarak akla vedâ eylerler

Nâydân bang-i elestîyi duyup âh ederek

Hakk'ı âğûşa alır, öyle semâ eylerler

Vücûdun her bir kendi etrafında dönüşüne "çark" denir. Her çark atışta da Mevlevî dervîşi içinden, sessizce "Allah" der. Semâzen kendi etrafında dönerken, bulunduğu yerde sabit durmayarak, bir yandan da semâhânenin etrafını döner.

Hiz. Mevlâna, semâda çark vurmanın, birliğe ulaşmaya; el açmanın yücelik âlemine kavuşmaya, nefsinin alt edip ayaklar altına almaya, vuslattan dolayı sevince işaret olduğunu söyler.

Birinci selâm, âlemleri seyretmek suretiyle şüphelerden kurtularak Hakk'ın büyüklüğü ve yüceliğini idrak; ikinci selâm görüş; üçüncü selâm biliş ve dördüncüsü de oluşturmaya. Meydan-ı şerifteki dokuz semâzen, dokuz kat gökyüzünü; on sekiz semâzen on sekiz bin âlemi temsil eder. On sekiz beyit, on sekiz hizmet kademesi bu rakamın ehemmiyetinin ifadesidir. Zira insan, zübde-i âlem değil midir?... Her biri, özü olduğu âlemin temsilcisidir.

İlâhî tertipte âlemlerin dönüş seyrinin iki yay biçiminde oluşundan hareketle semâda da aynı yol takip edilerek Hiz. Peygamber'in Rab huzurundaki yüce makamının tezahürü sunulmaktadır. Bu takdim tarzı semâzenler için en derin haz, en yüce huzur ve inşirah kaynağı olmuştur. Onun içindir ki Hiz. Mevlâna, "Semâ, aşk ehlinin canlarının dinlenmesidir" der.

Bir başka mutasavvıfa göre, "Semâ, ayağını yere bastı mı, yerin tâ dibine kadar ne varsa gören; ellerini göğe açtı mı da, ar-

şı seyreden kişinin kândır.” Aynen birinci selâm gibi icra olunan ikinci selâmdan sonra Şeyh Efendi yine postun önüne üç adım çıkarak; “Allah tam esenlik versin size ey sevgi ve aşk yollarında yürüyenler. Can gözlerinizden perdeyi kaldırsın da, devrin ve gerçek merkezin sırlarını görün.” meâlindeki ikinci selâmın duâsını okur, tekrar posta döner ve ikinci selâmda olduğu gibi, üçüncü selâm için de destur alınır.

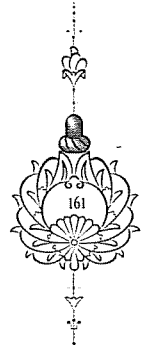
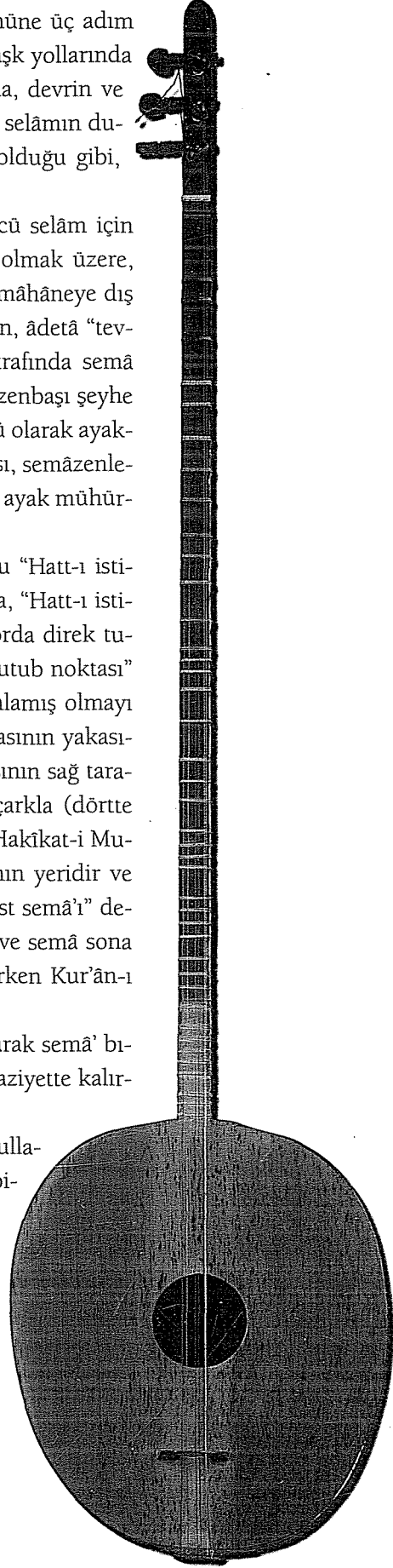
İki ve üçüncü selâmlarda olduğu gibi, dördüncü selâm için de destur alınır. Bu selâmda, diğerlerinden farklı olmak üzere, Semâzenbaşı ortaya kimseyi almaz. Semâzenler, semâhâneye dış halkadan yerleştikten sonra, yerlerini değiştirmeden, âdetâ “tevhid durağında ayak direyerek” kendi eksenleri etrafında semâ ederler. Son semâzenin de semâ’a girmesiyle, semâzenbaşı şeyhe karşı niyaz edip ilk yerine gider ve ayakları mühürlü olarak ayakta durur. Semâhanenin orta alanının boş bırakılması, semâzenlerin sabit bir yerde semâ etmeleri ve semâzenbaşının ayak mühürlemesi Şeyhin semâ’a katılacağına işarettir.

Şeyh, niyâz ettikten sonra, posttan ileriye doğru “Hatt-ı istivâ” üzerinde semâ’a girerek ortadaki avizenin altına, “Hatt-ı istivâ”nın ortasına, semâhanenin merkezine gelir ve orda direk tutarak (sabit bir noktada) semâ eder. Bu noktaya “kutub noktası” da denir. Âdetâ Cenâb-ı Hak’la alış-verişini tamamlamış olmayı temsil eder mahiyette kol açmadan, sağ eliyle hırkasının yakasını; sol eliyle, (semâ ederken açılmaması için hırkasının sağ tarafını üste getirip belden aşağıda) tutarak, çeyrek çarkla (dörtte bir) ağır ağır semâ eder. Şeyhin semâ ettiği nokta “Hakikat-i Muhammediyye”nin vârisi ve mazharı, Hz. ‘Mevlâna’nın yeridir ve bir anlamda şeyh de onun vekilidir. Bu semâ’a “post semâ’ı” denir. Şeyhin tekrar postuna dönmesiyle son taksim ve semâ sona erer. Şeyh semâdan çıkıp yeri öperek posta otururken Kur’ân-ı Kerîm tilâveti (Aşr-ı şerif) başlar.

Semâzenler de oldukları yerde niyaz vaziyeti alarak semâ’ bırakırlar ve oturup yeri öperek yere doğru eğilmiş vaziyette kalırlar.

Kur’ân-ı Kerîm tilâvetini müteâkip âyinlerde kullanılmak üzere özel olarak tertib edilmiş duâ denilebilecek “gûlbank” okunur.

Semâzenbaşı ve neyzenbaşıyla selâmlaşan şeyh, posta niyaz ederek semâhaneyi terk eder. Arkasından da semâzenler ve mutrib heyeti teker teker posta ve meydana niyaz ederek kapıdan geri geri çıkmak suretiyle semâhaneyi terk ederler.

Tanbur Cemil Bey'e ait bir tanbur

KAYNAKLAR

- Abdurrezzak Kâşânî, Tasavvuf Sözlüğü (Çev.Ekrem Demirli), İz Yayıncılık, İstanbul, 2004, s.304-305.
- Aşçı İbrahim Dede, Aşçı Dede'nin Hatıraları, (Haz. Mustafa Koç, Eyüp Tanrıverdi), Kitabevi, İstanbul, 2006, s.42.
- Cebecioğlu, Ethem, Tasavvuf Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü, (3. Baskı), Anka Yayınları, İstanbul, 2005, s.224-225, 320, 391, 555-558.
- Çelebi, Asaf Hâlet, Bütün Yazılar, YKY, İstanbul, 2004, (2. baskı), s.280-285.
- Çelebi, Asaf Hâlet, Mevlâna ve Mevlevîlik, (II. Baskı), Hece Yayınları, Ankara, 2006, s.39.
- Çelebi, Celâleddin Bâkır, Hazret-i Mevlâna , Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü, Konya, 1996, s.52-68.
- Çelebi, Celâleddin Bâkır, Mevlâna Okyanusundan, Konya Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Konya, 2003, s.195, 199.
- Eraydın, Selçuk, Tasavvuf ve Tarikatlar, Marmara Üniv. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2004, s.360-365.
- Gölpınarlı, Abdülbâki, Mevlâna 'dan Sonra Mevlevîlik, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul, 1983, s.375-379.
- Gölpınarlı, Abdülbâki, Mevlevî Âdâb ve Erkânı, İnkılâp ve Aka Kitabevleri, İstanbul, 1963, s.40, 48-77.
- Hacı Feyzullah en-Nakşibendî el-Murâdî el-Mevlevî, Mevlevî Âyinine Manevî İşaretler, (Çevrimyazı: İbrahim Demirci), Meram Belediyesi Kültür Yayınları:3, Konya, 2005, s.37.
- İmâm Gazâlî, İhyâü 'Ulûmid-dîn, (Çev. Ahmed Serdaroglu, Bedir Yayınevi, İstanbul, 1975, c.2, s.675-699; 744-751.
- İsmail Ankaravî, Tahirü'l-Mevlevî, Nisâbü'l-Mevlevî Tercümesi (Çev. Yakup Şafak, İbrahimKunt), Tekin Kitabevi, Konya, 2005, s.55-60.
- Karagöz, İsmail, Dinî Kavramlar Sözlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2005, s.589.
- B. Çelebi, Celâleddin, "Semâ", Konya'dan Dünya'ya Mevlâna ve Mevlevîlik, Karatay Belediyesi, Konya, 2002, s.185-190.
- İnançer, Ömer Tuğrul, "Mevlevî Müsîkîsi ve Semâ Âdâbı", Konya'dan Dünya'ya Mevlâna ve Mevlevîlik, Karatay Belediyesi, Konya, 2002, s.191-201.
- Küçük, Sezai, Mevlevîliğin Son Yüzyılı, Simurg Yayınları, İstanbul, 2003, s.115.
- Mevlâna Celâleddin-i Rûmî İnsanlığın Aynası, Konya Büyükşehir Belediyesi, Konya, 2004, s.233.
- Onay, Ahmet Talât, Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, Ankara, 1992, s.367-369.
- Önder, Mehmet, Mevlâna Hayatı-Eserleri, Tercüman 1001 Temel Eser, İstanbul, 1973, s.160.
- Safer Baba, Tasavvuf Terimleri, Heten Keten Yayınları, İstanbul, 1998, s.44.
- Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi, Mevlâna Özel Sayısı, s.14, Ocak-Haziran 2005, s.25-74.
- Top, H.Hüseyin, Mevlevî Usûl ve Âdâbı, Ötüken Yayınları, İstanbul, 2001, s.77-89-135.
- Uludağ, Süleyman, İslam Açısından Müzik ve Semâ, Kabalcı Yayınları, İstanbul, 2004, s.168-203; 254-263.
- Yılmaz, H.Kâmil, Ana Hatlarıyla Tasavvuf ve Tarikatlar, Ensar Neşriyat, İstanbul, 2004, s.189.

